

אורית איכילוב: ישראל והשמאל החדש

אחד הנושאים המעסיקים בתמידות את העתונות הישראלית הוא השמאל החדש. הערכת דמותו של השמאל החדש מגוונת ומשתנה ממאמר למאמר, אבל מכנה משותף אחד יש לרוב המאמרים הדנים בתנועה זו: כולם מבוססים על ההנחה כי אחד היעדים המרכזיים של ההסברה הישראלית חייב להיות יצירת דיאלוג עם חברי התנועה כדי לשנות את יחסם השלילי כלפי ישראל. הנחה זו מבוססת, בגלוי או בסמוי, על ראיית השמאל החדש כאויב לדימוי החיובי שלנו בארה"ב. אלה שאינם רואים בו סכנה מבחינה זו רואים בו את המצפון החדש של ארה"ב, את יוצר התקנים המוסריים שעל ישראל לעמוד בהם כדי לזכות באהדת האמריקאים. ראייה זו של השמאל החדש מבוססת על מספר הנחות שכדאי לתהות על מהימנותן, ועל הערכה מסולפת לגבי ממדיו והשפעתו הממשית של השמאל החדש בארה"ב.

במאמר זה אנסה לחשוף הנחות אלו ולדון בהן. כמו כן אנסה לשרטט קווים לדמותו של השמאל החדש תוך הקבלת התפתחותו לזו של השמאל המסורתי ותוך ניתוחו במסגרת תיאוריות הדנות בתנועות חברתיות.

קווים לדמותו ולהתפתחותו של השמאל החדש הדאגה שמעורר השמאל החדש בישראל מבוססת בחלקה על היקשים מהתפתחות השמאל "הישן" לזו של "החדש". נראה שהצמדת התואר "שמאל" לשתי התנועות יוצרת הקבלה מוטעית ביניהן. בהתאם לרצף המסורתי של ימין ושמאל נוכל לראות בשמאל החדש שמאל רק אם נתיחס לשמאל המסורתי כאל ימין. למעשה, השמאל החדש הוא תנועה המבוססת על אקזיסטנציאליזם, ניאוראנארכיזם ורומנטיציזם פופוליסטי אמריקאי. כלומר: אבותיה הרעיוניים של התנועה הם סארטר, קאמי, הרברט מרקוזה, מילס ואחרים. כמו כן מושפעת התנועה ממשנתם המהפכנית של צ'ה גווארה, הרצ'י-מין, קאסטרו ואחרים. כפי שנראה להבא, יש הבדלים מהותיים בין השמאל ה"חדש" ל"ישן".

השמאל החדש צמח לא מתוך הפרולטריון, גיבורו המסורתי של השמאל "הישן", אלא מתוך המעמד הבינוני-הגבוה בארה"ב. בעוד שהשמאל המסורתי מיוג בתוכו הֶדְגֵש חמרני של קיום חמרי נאות עם הֶדְגֵש ערפי של מימוש כל אדם כאדם, דוחה השמאל החדש את ההדגש החמרני ומתמקד באספקט הערפי בלבד. דבר זה נובע מכך שחברי השמאל החדש גדלו בחברת שפע ורווחה, ולכן קיום חמרי אינו נראה להם פרובלימטי. ההדגש של חברי התנועה הוא ביצירת מסגרת חברתית בעלת-משמעות (com-munity), יצירת קשרים ראשוניים חמים, וזהות עצמית בעלת-משמעות. חיפוש הזהות-העצמית נובע מכך שאת זהותם של ההורים, הנתפסים כחמרניים וצבועים,

אין הם יכולים להפנים, ומאחר ש"ארה"ב היא מושא־הזדהות הטרונגי ומופשט יתר על המידה.

בעוד שהשמאל המסורתי צמח כתנועה המונית בעלת בסיס חברתי רחב (פרולטריון) וגיבש מבנה ארגוני, סמלים, סיסמות ואידיאולוגיה, הרי השמאל החדש הוא כינוי כולל לקבוצות סטודנטים שהקשר הארגוני ביניהן רופף.² אין זו תנועה חברתית מגובשת ובעלת ארגון מלוכד אלא תנועת סטודנטים שמוקדה האוניברסיטאות. גם באוניברסיטאות אין לתנועה תמיכה נרחבת. על־פי אומדנו של הסוציולוג ליפסט,³ מונה השמאל החדש 30,000 חברים בארה"ב בכלל מתוך ציבור סטודנטים של 6,700,000. הקמפוס של ברקלי, שהוא מן הגדולים בארה"ב, מונה 300–200 חברי "שמאל חדש" מתוך ציבור סטודנטים של 29,000. באוניברסיטאות הקטנות קטן עוד יותר מספרם המוחלט והיחסי של חברי התנועה. נראה שצמיחת השמאל החדש דווקא באוניברסיטאות אינה מקרית. מבלי להיכנס לניתוח התיאוריות הפסיכולוגיות והסור ציולוגיות הדנות בנוער ובתרבויות־נוער, מתבלטות מספר עובדות פשוטות. ראשית, האוניברסיטה היא מקום ריכוז לאנשים בעלי רקע דומה מבחינות רבות. אם נתחס לממד האקולוגי בלבד, הרי הריכוז מקל על התארגנות, תקשורת וגיוס חברים חדשים. מתאפשרת גם יצירת קבוצה חברתית בעלת־משמעות היכולה להעניק הכרה ותמיכה לחברים. הסטודנטים רובם באים ממעמד בינוני או בינוני־גבוה, והרקע החברתי הדומה יוצר גם הוא מגע וקשר. מבחינת סדר־היום הגמיש וההתחייבויות החברתיות המצומצמות, מסוגלים הסטודנטים להקדיש מזמנם לפעילות פוליטית. רובם של הסטודנטים אינו מטופל במשפחות, ומבחינה כספית הם נתמכים על־ידי ההורים או עוסקים בעבודות חלקיות שאינם רואים בהן קריירה אלא משהו זמני ובלתי־מחייב. כמו כן, תקופת הלימודים היא תקופת־מעבר, תקופת־ביניים בה יכולים הסטודנטים להרשות לעצמם לנתח בעיות בצורה מופשטת ולמצוא להן פתרונות אידיאליסטיים. זאת בניגוד למקצוענים, הנאלצים להתפשר עם המציאות תוך כדי עבודה. לשון אחרת, האוניברסיטה היא מעין אי בתוך החברה האמריקאית בו מרוכזים אנשים בעלי רקע דומה למספר שנים, ובאשר כך היא בבחינת רקע אידי־אלי לצמיחת תנועות־סטודנטים למיניהן. מצד שני, האווירה החברתית והמדינית בארה"ב בכלל תרמה גם היא במידה ניכרת לצמיחת השמאל החדש ותנועות חברתיות אחרות.

המלחמה בווייטנאם, שרבים מאזרחי ארה"ב רואים בה מלחמה בלתי־צודקת ומיותרת, בנוסף על בעיות־פנים שונות, הביאו לדה־לגיטימציה נרחבת של השלטון ולחוסר־אמון במימסד. אזרחים רבים טוענים כי הממשלה אינה מביאה דברים רבים לידיעת הציבור והיא מסלפת דברים אחרים. כתוצאה מכך נוצרה בציבור תחושה של חוסר־בטחון והרגשה שההשתתפות הפוליטית של האזרחים השפעתם על המימסד הם בדיה בלבד. במידה רבה היה זה גורם שתרם לקיטוב בין אמריקאים לבנים ושחורים ולחיוזוק הימין הקיצוני המבטיח, בתוך שאר דברים, לנהוג ביד־ברזל בכפיית "חוק וסדר". עדות לנטייה ימינה אפשר לראות כתוצאות הבחירות האחרונות לנשיאות.

בהן זכה ואלס, מועמד הימין הקיצוני, בחלק ניכר מקולות הבוחרים ומאגפים של האוכלוסיה הנחשבים בדרך-כלל ליברליים. גם בבחירות הראשונות שנערכו לפני מספר חדשים בכמה ערים ראשיות זכו המועמדים השמרניים של "חוק וסדר" בתמיכה נרחבת.

הבדל נוסף בין השמאל המסורתי לחדש נעוץ בגישתן השונה של שתי התנועות לאידיאולוגיה. השמאל החדש דוחה את התעסקות-היתר ביצירת אידיאולוגיה, עיסוק שהוא מרכזי בשמאל המסורתי. השמאל החדש לא די שאין לו אידיאולוגיה פורמלית אלא הוא מתנגד ליצירת אידיאולוגיה. גישתו היא שיש לבדוק כל בעיה בייחודה באופן משוחרר. אידיאולוגיה הופכת את האדם לצר־אפקים ואינטרסנטי, ולפיכך אין הוא יכול להעריך אובייקטיבית התרחשויות שונות ולפעול בהתאם לכך. כתוצאה מגישה זו אין לשמאל החדש כל אידיאולוגיה מגובשת או חזון של חברה מתוקנת. יש לשמאל החדש מספר סיסמות וסמלי-הזדהות בלבד. גם סמלי-הזדהות הם על-הרוב שליליים באפיים, כלומר: נגד המלחמה בווייטנאם, נגד המימסד, וכו'. יש לתנועה יותר מוקדי-מחאה מאשר מוקדי-הזדהות חיוביים.

הבדל נוסף בין שתי התנועות קשור ביחסן ללאומיות. השמאל המסורתי רואה את האידיאל הסופי בחברה אוניברסלית על-לאומית. אמנציפציה מדינית אינה אלא שלב אחד בדרך להגשמת האידיאל. כנגד זה מבטא אמנם השמאל החדש עמדה אנטי-אמריקאית קיצונית אך אין הוא שולל לאומיות כשלעצמה. אדרבה: הוא תומך נלהב ב"עולם השלישי", כלומר במדינות המשתחררות מקולוניאליזם ובמדינות המתפתחות למיניהן. שלילת החברה האמריקאית מבוססת על ראייתה כמושחתת, אימפריאליסטית וצבועה. ה"מימסד", אחד ממוקדי השנאה של השמאל החדש, נתפס כמפלצת-ענק מונוליתית.⁴ אורח המנסה להשפיע על המימסד באמצעות ההליכים הדמוקרטיים זורע אל קוצים.

כתנועת סטודנטים שמוקדה האוניברסיטאות עומד השמאל החדש בפני הבעיה של יצירת גשרים לחברה הרחבה אם ברצונו להיעשות תנועת שינוי של ממש. חברי התנועה ערים לכך, ונעשו נסיונות לארגן ולהפעיל את הכושים. חברי השמאל החדש ניסו ידם בפעולות שונות בגיטאות הכושיים של שיקאגו וערים אחרות, אך בלא הצלחה יתירה. האגף הכושי ניתק עצמו מן התנועה משום שבעיותיו שונות מאלו של האגף הלבן. האפרו-אמריקאים, כפי שמעדיפים הכושים להיקרא, גרים עדיין בתנאי-דיוור גרועים, אינם יכולים להעניק חינוך נאות לילדיהם, מועסקים בעבודות "צווארון כחול" או שהם מובטלים הנתמכים על-ידי משרד-הסעד; החלום החמרני ליצירת קיום נאות, שכבר הוגשם על-ידי הוריהם של חברי השמאל החדש, עודנו אפוא מטרה רצויה לשוכני הגיטאות. בנוסף לכך עומדת בפני הכושים הבעיה של יצירת זהות "שחורה" בעלת-משמעות, שיחזור התרבות האפריקאית וזקיפת קומתם של האמריקאים-השחורים. הדעה הרווחת היא שפעילות זו מחייבת גילוי ויצירה עצמיים. אסור שיהיה זה משהו שיינתן על-ידי האדם הלבן או יושג בעזרתו.

בניגוד לשמאל המסורתי, שהיה לו מונופול לגבי מתן ביטוי לבעיות הפרולטרון, מבטא השמאל החדש לבטים ומתאה של שכבה קטנה מאד בחברה האמריקאית. האחדות בקרב התנועה קטנה מאד, כפי שהוכח שוב בפנס האחרון שנערך בקיץ 1969 בשיקאגו, בו חל פילוג נוסף בתנועה. הסיפויים הנוכחיים לרכישת תמיכה מחוץ לכתלי האוניברסיטה נראים קלושים מאד. יש אמנם בעיות שלגביהן התגבשה תמיכה מותדעים רחבה בחברה האמריקאית, כגון ההתנגדות למלחמת־וייטנאם, אך חברי השמאל החדש לא יזמו ולא אירגנו מחאה זו ואין להם כל מונופול עליה. מצד שני, עתיד התנועה—כלומר, השאלה אם תתגבש ותתחזק או אם תתפורר לגמרי—תלוי ביכלתה של ממשלת ארה"ב להגיב על בעיות־פנים־וחוץ שונות ובתגובת האוניברסיטאות על מעשי הסטודנטים ודרישותיהם.

מן הניתוח שלמעלה מסתבר כי אין לראות בשמאל החדש תנועה חברתית מגובשת כדוגמת השמאל המסורתי, וכי סיכויי ההתגבשות וההתעצמות של התנועה נראים קלושים ביותר. השמאל החדש הוא ביסודו תנועה אַקספרסיבית, לאמור—תנועה הבאה לבטא מחאה, יותר משהיא תנועה מהפכנית בעלת יעדים דרכי־פעולה מוגדרים. אפיינים לתנועות בעלות הדגש אַקספרסיבי⁵ הם חוסר גיבוש ארגוני, חוסר מנהיגות אחידה, חוסר כוונות מוגדרים של חברות והשתייכות וחוסר גיבוש רעיוני.

היהודים והתנועה

גורם המדאיג יהודים ולא מעט ישראלים הוא עודף ייצוגם של היהודים בין חברי השמאל החדש כמנהיגים וכחברים מן השורה.

למעשה, הרי זו תופעה מופרת בהיסטוריה היהודית: מסורת היא ליהודים להתבלט בכל תנועה שמאלנית. בארה"ב, הואיל והשמאל החדש הוא במידה רבה תוצר של המעמד הבינוני־הגבוה, מוסברת השתתפותם הגבוהה של היהודים בתנועה, חלקית לפחות, מתוך ייצוגם המופלג במעמד זה.

אשר ליחסם השלילי של יהודים חברי תנועות שמאלניות ליהדות כמו גם לישראל, גם זו תופעה מופרת. יש, כנראה, יסוד של סלקציה־עצמית בהשתתפותם של יהודים בתנועות שמאלניות. אלה הם בדרך־כלל יהודים הדוחים את יהדותם ומחפשים להם מוקד־הזדהות רחב יותר. אם נעמיק יותר לנבור, אולי נמצא כאן גילוי של "שנאה עצמית"⁶ תופעה נפוצה אצל יהודים ומיעוטים אחרים. מכל־מקום, הנוטים לשמאל יחסם ליהדות, ובדרך־כלל גם לישראל, הוא שלילי מלכתחילה. החברות בתנועה רק נותנת חיזוק לניהדות.

מקור נוסף לדאגה הוא הטיעון שהשמאל החדש נותן לגיטימציה פסבדו־סוציאליסטית לאנטישמיות. אנטישמיות, כפי שעוד נראה, קיימת בשמאל החדש, אך בניגוד לשמאל המסורתי, הנותן לכך הכשר אידיאולוגי,⁷ אין אצל השמאל החדש שלילה טוטאלית של היהדות על בסיס אידיאולוגי. מבחינה זו נראה השמאל החדש מסוכן פחות מן השמאל המסורתי במחן לגיטימציה לאנטישמיות. השמאל החדש, בניגוד למסורתי, גם אינו שולל דת בכללותה. אדרבה: דומה שקיימת כמיהה לחוויה רגשית

דתית או כעין־דתית, דבר המתבטא בתוך השאר בשימוש בסמים ובמשיכה למיסטיקה של המזרח הרחוק.⁸

לסיכום, נראה כי השמאל החדש מצטיין בקווים הכלליים הבאים:

1. הוא תנועה־מחאה אקספרסיבית ולא תנועה חברתית או פוליטית בעלת־משקל.
2. זוהי תנועה שהדגשה האינטלקטואלי הוא באקזיסטנציאליזם, ניאוראנארכיזם ורומנטיציזם־פופוליסטי אמריקאי.
3. זו תנועה שמשך תשע שנות קיומה נשארה שולית בארה"ב ולא הצליחה לרכוש תמיכה נרחבת בתוך האוניברסיטאות או מחוץ להן.

יחס התנועה לישראל

השמאל החדש אינו שולל לאומיות כשלעצמה והוא אוהד ל"עולם השלישי". באשר כך נראה כי יחסו השלילי העקיב לישראל מזור וקשה להבנה. אחרי הכל, ישראל מצטיירת במידה רבה כתוצר של תנועה סוציאליסטית מהפכנית, היא מדינה שצמחה תוך כדי השתחררות מאימפריאליזם תורכי ומקולוניאליזם בריטי, והיא מדינה הנאבקת על קיומה. ההגיון אומר שהיינו צריכים לעמוד בראש המדינות הנערצות על השמאל החדש ולא להצטייר לו כמדינה אימפריאליסטית וכראש־חץ אמריקאי במזרח התיכון. מכאן הנטייה בארץ לגרוס כי יחסו של השמאל החדש כלפי ישראל נובע רק מיחסי ישראל והערבים, ובמיוחד מבעיית הפליטים והשטחים הכבושים. רווחה הדעה שפדי לשנות יחס זה צריכה ישראל ליצור הסברה אפקטיבית של עמדתה לגבי הבעיות השונות ולהציע פתרון חיובי לבעיית הפליטים. למעשה, יחסו השלילי של השמאל החדש לישראל מורכב הרבה יותר. שזורות בו נימים של אנטי־ציונות, אנטישמיות, אנטי־אמריקאיות, הכללת היחס למלחמת וייטנאם גם על היחסים בין ישראל והערבים, שפיטת התנועה הציונית על־פי הדגם של מהפכות "עולם שלישי".

נימים אלו רק שאבו חיווק מן התוצאות של מלחמת־יוני.

הסוציולוגית ריל איזק⁹ מראה כי ביסוד היחס השלילי לישראל טמונה שלילת הציונות כתנועה שהביאה למיעוט הראדיקליזם היהודי ולמיעוט האוניברסאליזם של הראדיקל היהודי. תנועה יהודית לאומית נתפסת לו לשמאל החדש כ"שבטיות", כתנועה הפורטת ערכים כלל־אנושיים לפרוטות של אינטרסים לאומיים צרים. גישה זו לציונות אפיינית גם לשמאל המסורתי. טרוצקי¹⁰ למשל, ראה בציונות תנועה המנסה ליצור גיטו חדש תחת למצוא פתרון אוניברסלי וכולל. מוקד־ההשתייכות של היהודי המשוחרר אינו העיריה, הקהילה היהודית או מדינה יהודית אלא האנושות בכללותה. השמאל המסורתי שולל לאומיות בכלל יען כי האידיאל שלו הוא חברה על־לאומית. ההתנגדות לציונות היא מקרה פרטי של כלל זה. מצד שני, השמאל החדש מברך על צמיחה לאומית והשתחררות מקולוניאליזם, אך עם זאת הוא מגנה את הציונות. מדוע תנועה "יהודית־לאומית" היא שבטיות וכל תנועה לאומית אחרת היא פרוגרסיבית? זו סוגיה שמעולם לא הובררה על־ידי השמאל החדש. יחסה של התנועה לציונות קיבל חיווק מנעוצי התנועה. צ'ה גווארה מכנה

את מדינת ישראל "פרי פשע ובגידה בינלאומית". יחסם של מארצה־דון ואחרים למדינה זו אינו צריך פירוט.

מוקד ההתעניינות של השמאל החדש הן התרחשויות בתוך ארה"ב או התרחשויות הקשורות במדיניותה של ארה"ב. השמאל החדש רואה בישראל גורם הממעט את הזהות האמריקאית של היהודים ואת מעורבותם במתרחש בארה"ב. עוד ב־1965 כותב נורמן פרוכטר,¹¹ מדוברי התנועה, מאמר המתיחס לספרה של חנה ארנדט, אייכמן בירושלים. במאמרו זה מגנה פרוכטר את יהודי ארה"ב בטענה שקיבלו עליהם דימוי של "קרובן" כדי להרגיש עצמם מיוחדים, מיוחדים ויוצאי־דופן, ומתוך כך— להיות מנותקים מבעיות השעה והמקום. ההזדהות עם ישראל בשל גורל יהודי משותף במחנות־ההשמדה¹² נותנת חיזוק לדימוי הקרובן ולניתוק מן המתרחש בארה"ב. במאמר אחר כותב פכטר,¹³ גם הוא מדוברי התנועה, כי אין עוד כל בסיס להזדהות של יהודי ארה"ב עם ישראל. הנצחון במלחמה הביא לטרנספורמציה של דימוי היהודי־הישראלי. אין זה עוד הפליט הסובל ממחנות־הריכוז אלא איש לוחם ומנצח. ישראל אינה עוד קובץ פליטים, טוען פכטר, ולפיכך אינה זקוקה עוד לתמיכתה של ארה"ב. המוטיב הפילנטרופי של תמיכת ארה"ב החזקה בישראל החלשה שוב אין לו צידוק לאחר שהוכיחה ישראל את עצמתה.

כמו כן, טוען פכטר, רובם של אוכלוסי ישראל מיוצאי המזרח, וקרוב־לוודאי שתוצרך לקלוט גם ערבים. מבחינת הגיוון התרבותי פונה ישראל מזרחה; ולפיכך דרכה נפרדת מזו של יהודי ארה"ב.

יחסו השלילי של השמאל החדש כלפי ישראל הוא ביטוי לאנטי־אמריקאיות של התנועה. לגביהם, הצד בו ארה"ב תומכת חזקה עליו שהוא אימפריאליסטי ומושחת. מעורבותה של רוסיה באיזור אינה נתפסת כביטוי לאימפריאליזם אלא כנסיון כן לתקן טעות היסטורית שעשתה כאשר תמכה בהקמתה של מדינת־ישראל.

לא־פחות מאשר אנטי־ציוניות ואנטי־אמריקאיות מבטא היחס של השמאל החדש את הכללת היחס כלפי מלחמת וייטנאם על יחסי ישראל עם הערבים. בעתון גרדיאן¹⁴ כותב ג'וליוס לסטר כי יהודים שאינם מקשים על עצם קיומה של ישראל אין כל ערך מוסרי להתנגדותם למלחמת־וייטנאם! תוך גזירה־שווה עם וייטנאם, נתפסת ישראל כמובלעת אמריקאית במזרח, מובלעת המוסיפה להתקיים באופן מלאכותי בתמיכת ארה"ב.

דומה שראייה זו של ישראל נובעת במידה רבה מאי־הבנה לגבי מהותה ותכליתה של התנועה הציונית. אידיאל מהפכני ואמת־מידה להערכת תנועות חברתיות מוצא לו השמאל החדש במהפכות מודרניות של "העולם השלישי". התנועה הציונית, כפי שנראה, לא פעלה לפי דגם זה, ובמובנים רבים היא תנועה מיוחדת ויוצאת־דופן בהשוואה לתנועות לאומיות־מהפכניות אחרות.

ראשית, בניגוד לתנועות לאומיות, הצריכות להתחיל בגיבוש הזהות וההכרה הלאומית של ההמונים וביצירת סיסמות וסמלי־הזדהות, היתה הקרקע מוכשרת מבחינה זו לצמיחת הציונות. כמיהה משיחית ועליה לארץ־הקודש היו תופעות של קבע בהיס-

טוריה היהודית. ייחודה של התנועה הציונית כתנועה לאומית-פוליטית הוא בכך שהפעילה רגשות קיימים ובכך כמו הפכה את היהדות משבטיות לתנועה לאומית. בלשון השמאל החדש לאומיות יהודית היא שבטיות, אך למעשה לאומיות ושבטיות הם שני מושגים שונים-בתכלית: משנת הלאומיות כפי שצמחה באירופה במאה ה-19 תכליתה היא הגדרה-עצמית פעילה, בניגוד לשבטיות שהיא הגדרה-עצמית סבילה. לשון אחרת: "בן-שבט" הוא סטאטוס מולד, בעוד שבן-הלאום הוא כזה מתוך תודעה, הגדרה-עצמית והשתתפות פעילה. השמאל החדש אינו מתיחס לאספקט זה של מעבר מהשתייכות סבילה לפעילה, והוא רואה בציונות המשך של מסורת שמרנית, בניגוד לתנועות לאומיות חדשות שראשיתן בהגדרה-עצמית וביצירת זהות לאומית. במידה ידועה, זוהי אשמת מנהיגי התנועה הציונית, שלא ניסו לקשור את השתחררות היהודים לרקע בינלאומי רחב יותר. בספרו מדינת היהודים מציין הרצל כי היהודים אינם המיעוט הלאומי הסובל היחיד בעולם אך אין פניה של הציונות לייסוד "אינטרנאציונל" של לאומים סובלים. נסיון לתת לתנועה הציונית רקע אוניברסלי עשו מנהיגי השמאל הציוני. בורוכוב, למשל, מנסה להראות בכתביו כי תנועה לאומית-יהודית אינה עומדת בסתירה לאחוות-פועלים עולמית, אינה שוביניזם, אלא היא תואמת את שאיפת השיחרור של תנועת הפועלים בכל אומה. המוקד בכתבים אלה הוא, בעצם, אפולוגטי, ומטרתו להראות כי תנועת-הפועלים היהודית היא חלק מתנועת-הפועלים העולמית. מצד שני, יש להביא בחשבון את העובדה שמהפכות נוסח "העולם השלישי" עדיין לא נראו באופק בראשית צמיחתה של הציונות. אפריקה היתה עדיין "היבשת הנרדמת", ותואר זה כוחו יפה גם לגבי ארצות אחרות שבהן צמחו תנועות לאומיות בתקופה מאוחרת יותר. התנועה הציונית נאלצה, אפוא, להסתפק בהבעת אהדה לגורלם של מיעוטים סובלים אחרים, גם אם מדינת-ישראל בבוא יומה קמה והושיטה עזרה וסיוע בפועל-ממש למדינות שונות באפריקה ובאסיה. על-כך-פנים, השמאל החדש מתעלם לגמרי מן הסיוע הישראלי לארצות שונות בעולם השלישי.

התנועה הציונית היתה תנועה מהפכנית: היא שאפה להביא לידי תמורה מוחלטת בחיי העם היהודי, ובמידה רבה אף הצליחה בכך. עם זאת, נראה שההגדרות המקוריות של תנועות מהפכניות אינן יפות לתנועה הציונית. הללו כוללות בדרך-כלל את האלמנטים הבאים: התקוממות חלק של אומה נגד חלק אחר של אותה אומה או נגד כוח זר, אימפריאליסטי או קולוניאליסטי. יש הגדרות המדגישות את האמצעים שמפעילה התנועה להגשמת יעדיה והאלימות הופכת אז חלק אינטגרלי בהגדרתה של תנועה מהפכנית. פראנץ פיאנון, למשל, רואה באלימות לא סתם אמצעי להדחת השלטון; לדעתו, האלימות משמשת אמצעי פסיכותראפיה להמונים המדוכאים אשר משך שנים הרבה לא יכלו לתת פורקן וביטוי לרגשות התוקפניים שהצטברו בקרבם. התנועה הציונית כתנועה מהפכנית אינה ממלאה את הבחינה הנ"ל. זוהי תנועה שבראשיתה לא שאפה להדיח שלטון קיים, ולפיכך לא נזקקה לאמצעי-אלימות. ייעודה היה לעקור יהודים מפוזריהם לארץ-ישראל, ויעד זה קבע גם את אמצעי-

הפעולה: הציונות היתה תנועה מהפכנית שלא עלתה על המתרסים ועיקר פעילותה התבטא בזירה המדינית, בנסיון להשגת "צ'רטר" שיבטיח את זכויות היהודים בארץ-ישראל, וכן בהגשמה והתנחלות בארץ. בקשר לאפיה המהפכני של הציונות אין השמאל החדש מבין מספר עובדות. משום-מה מכיר השמאל החדש בזכויותיהם של כושים-אמריקאים הרוצים "לשוב" לאפריקה, אך אין הוא רואה גזירה-שווה בין יהודים הרוצים "לשוב" לארץ-ישראל לכושים הרוצים "לשוב" לאפריקה. שנית, מנהיגי התנועה הציונית לא היו אנשי-קומאנדו, נוסח צ'ה גווארה וקאסטרו הנערצים על השמאל החדש. מבחינת ההופעה החיצונית, לכושים הם בבגדים של מעמד בינוני, ואפשר לראותם מצולמים לצד מנהיגי המעצמות הגדולות של או. נראה כי בשל אופי מנהיגותה של הציונות היא נתפסת כתנועה שמרנית שקשרה קשר עם המעצמות הגדולות כדי לנשל את ערביי ארץ-ישראל. תפיסה זו של התנועה הציונית מבוססת גם על הבדלים בגישה ליחסים בינלאומיים של תנועות כיום ובראשית צמיחתה של התנועה הציונית. תנועות מהפכניות כיום מבטאות אי-אמון מוחלט כלפי "משפחת-הלאומים" והמעצמות הגדולות. מנהיגי התנועה הציונית, שצמחה אחרי שיחרור איטליה, המהפכות של 1848 בצרפת ובגרמניה ותקופה ממושכת של שלום בעולם, מבטאים אמון תמים ומוחלט במשפחת הלאומים. במדינת היהודים כותב הרצל כי מדינה יהודית היא פתרון סופי לבעיית היהודים מאחר שהגלות היא תופעה שלא תישנה. העולם הוא נאור, מאמין הרצל, ולפיכך לא ירשה עוד הרס וחורבן. רעיון ה"צ'רטר" ביסודו לא בא לאשר את הזכויות ההיסטוריות של היהודים בארץ-ישראל אלא לשתף את לאומי העולם ביצירת המדינה, כדי שיהיו מחויבים מבחינה מוסרית לנצור אותה.

בתקופות מאוחרות יותר השתחררה התנועה הציונית מתפיסה תמימה זו. היישוב בארץ ניהל מאבק נגד כוחות זרים כדי להגיע להגדרה-עצמית. השמאל החדש מתעלם לגמרי מהשתתפות היהודים במלחמת-העולם הראשונה להדחת השלטון הער תומאני ומן המאבק המחתרתי של היישוב העברי נגד הבריטים. אלה הם גילויים מובהקים נוסח ה"עולם השלישי" להדחת כוחות אימפריאליסטים וקולוניאליסטים, וקשה להאמין שההתעלמות השיטתית של השמאל החדש היא מקרית. נראה כי השמאל החדש שופט את התנועה הציונית על-פי הדגם של המהפכות "עולם שלישי", דגם שכבר ראינו כי לא תמיד כוחו יפה לגבי תנועה זו. כדי ליצור דימוי קונסוננטי של התנועה הציונית מתעלם השמאל החדש במכוון מתקופות של מאבק לשיחרור. כתוצאה מכך אין הוא רואה את יחסי ישראל והערבים כמאבק בין שתי תנועות לאומיות אלא כמאבק בין אימפריאליזם ותנועה לאומית פרוגרסיבית.

תפקיד ההסברה הישראלית

אם נחזור לנקודת-המוצא שלנו, לשאלה אם יש טעם או צורך להתייחס עם השמאל החדש, נראה לי כי התשובה על כך היא שלילית. מן הניתוח שלמעלה נראה כי זו תנועה מצומצמת ושולית בהשפעתה בארה"ב, ואין לחשוש שמא תהיה השפעה מכר-

עת לדעותיה כלפי ישראל או בעיות אחרות. גם סיכויי ההתגבשות וההתעצמות של התנועה נראים קלושים ביותר. שנית, אין תנועה זו "מצפונה" של ארה"ב ואין היא יוצרת את התקנים המוסריים אשר לפיהם תישפט ישראל. ואם במצפון אנו עוסקים, הרי ראוי לציין שהבחנים האתיים של חברי התנועה הם סלקטיביים מאד: התנועה מגנה את ארה"ב על השימוש בנאפלים במלחמת וייטנאם, אך לא שמענו מפי חבריה כל מחאה נגד מלחמתו של נאצר בתימן ונגד השימוש בגזים במלחמה זו. זוהי תנועה המתנגדת לאימפריאליזם וכפייה, ולא פירסמה כל מחאה על הפלישה הרוסית לצי'קוסלובקיה; תנועה הומאנית, שלא הגיבה על הנעשה בביאפורה. כנגד זה מופיעה ישראל כאחראית היחידה למצב במזרח התיכון.

מתוך הנחה שההסברה הישראלית יש לה סדר עדיפויות בהקצאת משאבים, נראה לי כי אין כל ערך מעשי לנסיון המיסיונרי לרכוש את נפשות חברי השמאל החדש. לעומת זה חייבת ההסברה הישראלית לדון בטיעונים שמעלים חברי השמאל החדש נגדנו, וזאת לא כשום שטיעונים אלה מיוחדים ואפיניים לתנועה זו אלא להיפך, משום שאלה הם הטיעונים שמעלה התעמולה של הערבים ושאר גופים השור-ללים את קיומה ו/או את מדיניותה של ישראל. במיוחד חשוב להסביר לנוער האמריקאי הנמשך לדימוי הרומנטי של מהפכות ומהפכנים נוסח "העולם השלישי" את ייחודה של התנועה הציונית ואת צביונה המהפכני-הלאומי המובהק של מדינת-ישראל, גם אם לא תמיד פעלה זו לפי הדגם הנערץ עליהם.

הערות.

¹ נדון בשמאל החדש וה"ישן" כאילו הם תנועות הומוגניות, תוך התעלמות מזרמים וכתות שונות בתוכן. ניתוח השמאל המסורתי יתיחס בעיקר לכתביהם של מארקס, טרוצקי ואחרים. ניתוח השמאל החדש יתבסס בעיקר על עמדות המובעות בטאוני התנועה (ראה ביבליוגרפיה).
² קבוצות הסטודנטים הבאות נכללות תחת הכותרת "שמאל חדש":

Students For A Democratic Society (SDS) — זוהי הקבוצה הגדולה ביותר. לה כ-6,000 חברים משלמי-מסים, ולפי טענת המנהיגים — כ-25,000 תומכים. היא נוסדה ב-1960.
בטאוני: *New Left Notes*.

The Student Non-Violent Coordinating Committee (SNCC) — נוסדה ב-1960 כדי לארגן סטודנטים להפגנות למען שוויון זכויות הכושים בדרום.

הקבוצות הבאות מוצאן מארגוני-אב של השמאל "הישן", אך הן כוללות עצמן בשמאל החדש: W.E.B. Dubois Clubs (Soviet-Oriented Communist Party).

The Progressive Labor Party (Mao-Oriented).

Young Socialist Alliance (The Trotskyist Socialist Workers Party).

Young People Socialist League (The Socialist Party).

מתוך אלה ה: Dubois Clubs הם המאורגנים ביותר וה- Progressive Labor Party הראדיקליים ביותר.

עוד קבוצות סטודנטים שלא האריכו ימים ושוב אין שומעים עליהן:

The Free Speech Movement.

The Southern Students Organizing Committee.

Northern Student Movement.

The Student Union For Peace Action.

Seymour M. Lipset & Philip G. Altbach : "Student Politics and Higher Education *
in the United-States". *Student Politics*, N.Y., 1967.

C. Wright Mills : דימוי שעיצב במידה רבה *The Power Elite*, בספרו :⁴

Alfred McClung Lee, *Principles of Sociology*, : ראה מאמרו של Herbert Blumer בספר :⁵

Kurt Lewin : "Self-Hatred Among Jews", *Resolving Social Conflicts*. N.Y., Harper & *
Row, 1948

Karl Marx, *Early Writings*, Translated : ראה מאמרו של מארקס "לשאלת היהודים" בספר :⁷
.and edited by T.B. Bottomore. N.Y., McGraw-Hill, 1964

דבר המשותף לשמאל החדש ולחלקים אחרים של הנוער האמריקאי.⁸

Rael J. Isaac, "Good Guys (Arabs), Bad Guys (Israel) : The Leftist View". *Congress **
bi-weekly, Feb. 5, 1968, Vol. 35, No. 3

Irving Howe (ed), *The Basic Writings of Trotsky*. N. Y., Random House, 1963. ¹⁰
pp. 206—215

N. Fruchter, "Arendt's Eichmann and Jewish Identity". *Studies On The Left*, Winter ¹¹
1965

לפי פרוכטר, זה בלבד שורש הקשר.¹²

Henry Pachter, "Jewish Righteousness and Left-Wing Anti-Semitism". *Salamagundi*, ^{1*}
Spring 1968

Geraldine Rosenfield, *Interim Report* "קומנטרי" : מצוטט בדו"ח פנימי של מערכת העתון ¹⁴
On the New-Left and Alienated Youth. American Jewish Committee, Dec. 1967 (Not
for publication).